

МИКОЛА ГОРБАНЬ.

(Харків)

ДВА ЛИСТИ ЛЕЙДЕНСЬКОГО СТУДЕНТА-УКРАЇНЦЯ, 1763 РОКУ.

Великі торговельні звязки, що їх мала Україна у XVIII віці з західними країнами — Польщею, Австрією та німецькими землями, одночасно сприяли і розвиткові культурних зносин України з цими державами особливо, а також і з іншими західньо-європейськими країнами. Подорожі закордон, щоб здобути собі освіту по вищих школах закордонних, були поширеним явищем. І не тільки сини багатой козацької старшини та багатшого міщанства їздили вчитися закордон, серед студентів закордонних шкіл є чимало осіб, що їхні батьки не посідають видатної ролі в суспільстві, що належать до бідніших кол населення. Досить нагадати хоч-би Сковороду з його мандрівками закордоном. Деякі з тих студентів виявляли великі здібності в науці, досить нагадати хоч-би Шафонського, що мав три докторських ступеня: правознавства, медицини та філософії. Можна сказати, що культурні звязки України у XVIII віці з закордоном охоплювали далеко ширші кола населення, ніж у першій половині віку XIX в. Чимало української молоді здобувало собі освіту і в Петербурзі та Москві. Наведені нижче два документи подають яскраві побутові риси, хоч і не широкого значіння, до історії здобування освіти закордоном у XVIII віці. Документи ці взято із справи № 16350 Харківського Центрального Історичного Архіву, Чернігівського Відділу.

19-го грудня 1765 року Державна Медична Колегія повідомила Малоросійську Колегію, що в місті Лейдені ¹⁾ помер лікар Олексій Сидорович, батько якого перебуває в Конотопі, та що після цього лікаря лишилися були книжки, продані за 93 карб. 38 коп. Отже Медична Колегія прохала повідомити наслідників того лікаря, щоб вони прибули до Петербургу по гроші, або-ж доручили кому їх одержати.

У червні 1766 року батько Олексія Сидоровича, неписьменний міщанин

---

¹⁾ Лейденський (Голандія) Університет у XVIII віці мав велику популярність. Засновано його в XVI віці. У XVII—XVIII віці це був великий науковий центр.

містечка Конотопа Сидір Іванов (прізвище його було Слинко, але він, як людина з бідніших кол населення, обходився частенько й без прізвища) подав до Малоросійської Колегії «нижайшее доношение», в якому вказував на те, що до Петербургу їхати йому по гроші нема рації («вразсужденіи немалого разстоянія тѣ деньги, которые я тамъ в С. Пѣтербурги получить могу, в проездѣ туда и обратно издержать долженъ буду» — так писалося в доношеніі), а доручити одержати гроші йому нікому. Отже він прохав, щоб йому видали гроші із скарбу військового та щоб Малоросійська Колегія повідомила про меморією Державну Медичну Колегію, щоб та ті гроші передала в похідну канцелярію графа П. А. Рум'янцева. На доказ того, що померлий у Лейдені лікар є дійсно його син, Сидір Іванов додав два його листи з Лейдена, що їх ми нижче друкуємо.

Після відповідних зносин канцелярських справа вирішена була так, як прохав того Сидір Іванов. І у вересні 1766 року він одержав належну йому спадщину «из скарбу войскового з сумки таможенной». Що-ж до листів, то вони залишилися підшиті до справи про видачу грошей і дійшли до наших днів.

Листи ці — наївні місцями — проте малюють в авторові — синові неписьменного міщанина — людину, що дуже цінує науку, що любить її й надає їй великого значіння. Можлива річ, що в особі померлого дочасно лікаря Олексія Сидоровича тогочасне українське суспільство втратило майбутнього видатного культурного й громадського діяча, яким був, приміром, О. Шафонський, також вихованець Лейденського університету.

1-й лист.

Милостивой мой родитель батюшка Сидоръ Івановичъ!

Ежели вы изволите принять въ разсужденіе, какая то трудность въ томъ состоитъ чтобы письмо посылать въ мѣста не по тракту дорогъ изъ великихъ и славныхъ великоросійскихъ городовъ Москви, и Петербурга, населенныхъ, то за мое пятогодное къ вамъ необзиваніе, я предъ вами и братьями моими Матвеемъ съ сожителницею, малимъ Іваномъ и любезнимъ зятемъ отцемъ Симеономъ невиноватъ останусь. Я послѣ моего отъ васъ отѣзду изъ Конотопа, чрезъ Москву, приѣхалъ къ осени того году въ Петербургъ, гдѣ опредѣлившись въ службу ЕЯ ІМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА жилъ три годи, въ которіе отъ васъ одно толко письмо получилъ чрезъ Петра Щербацкого. Послѣ троихъ годовъ заслуживши себѣ въ службѣ ЕЯ ІМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, за мое искусство, за доброе и честное поведеніе честь оберъ офицерскую; по прошенію и старанію моему отправленъ моремъ синѣмъ на коштѣ государевомъ въ чужестраннія земли, и государства заморскіе для достиженія і совершенія послѣ Петербургскихъ самихъ вышшихъ въ свѣтѣ наукъ, которыхъ уже черезъ два годи обучаюся. Написалъ бы я вамъ тое государство и городъ заморской въ ко-

торомъ я теперъ живу и учуся, толко въ нашемъ Конотопѣ ни одинъ чело вѣкъ не сищется которой бы вамъ ясно могъ расказати, на которой онъ части свѣта состоить. Того ради ничего не упоминая скажу толко вамъ для способнѣйшаго понятія, что я такъ далеко от васъ нахожусь, что отъ Конотопа до Москви — 671 верста, а отъ Москви до Петербурга — 734 версти, и такъ отъ Конотопа до Петербурга 1405 то есть: тысяща четириста и пять версть, а после сихъ отъ Петербурга чрезъ моря въ тѣ землѣ, въ которыхъ я теперъ живу и честныхъ наукъ учуся, надобно ѣхать чрезъ восьмъ недѣль денно и ночью, на кораблѣ (: то есть на судне, которое такой величини какъ ваши клунѣ:) чрезъ моря. Между тѣмъ объявляю вамъ. Что вы мене еще должны ждать три года, пока въ Россію пріѣду, и тогда къ вамъ навѣщу, и пріятелей моихъ обрадую. Ежели Богъ восхоцетъ вамъ и мнѣ до тѣхъ поръ быть живимъ. Прошу васъ обо мнѣ не тужить, вѣдайте то, мои пріятели, что меня Богъ благословить отъ чего и вы себѣ щастя и благословенія Божія надѣйтеся.

Р. S. Напишите ко мнѣ письмо и чрезъ людей въ Кіевъ ѣдущихъ перешлѣте, въ Кіевъ на Подоль, а надпись чтобы была къ отцу дякону Симеону Глядииковскому церкви Покрова Пресвятія Богородици, и такъ онъ чрезъ окказію ко мнѣ отъ васъ прислать хотя нескоро возможетъ я къ вамъ чрезъ его ж прислать буду.

Синъ вашъ Алексѣй Сидоровичъ.

1763 году. Априля 2 дня изъ Лейдена.

На звороті листа так: Милостивому моему батюшкѣ Сидору Івановичу Слинку въ Городѣ Конотопѣ подати изъ Лейдена.

Другий напис такой: получено мною сеп. 25 1763 года отъ отца архимандрита брацкаго Самуила Миславского.

2-й лист.

Милостивой мой г-дръ любезный родитель,
батюшка Сидоръ Івановичъ

Хотя я по сыновской моей должности сего 1763 году М-ца Априля 2 дня письмо изъ далекихъ сихъ заморскихъ сторонъ, въ которыхъ я теперъ по неизслѣдимой отъ Бога опредѣленной судьбѣ нахожусь, чрезъ Санктъ Петербургъ, Москву и Кіевъ, по нѣкоторой окказіи и послалъ, въ которомъ все мое чрезъ прошліе годи послѣ моей отъ васъ разлуки состояніе обстоятельно описалъ, такъже и надежду моего къ вамъ благополучного прибитія, по крайней мѣрѣ послѣ троихъ годовъ, объявилъ, однакъ и теперъ скорого и надежнаго случая не упуская чрезъ Сосницькаго Чернѣговскаго полку сотниченка ¹⁾ посылаю и сколко возможно старателство имѣть, припоминаю, чтобы какъ вы такъ же и любезной братецъ Матвей Сидоровичъ малаго на-

¹⁾ О. Ф. Шафонський — син сотника сосницького, 1763 року він саме прибув уже до Росії.

шого брата Івана въ Кіевскіе латинскіе школы для наукъ отослали и объ немъ всякое стараніе имѣли до тѣхъ поръ пока я къ вамъ обратно приѣду, и тогда какъ ево ежели будетъ добрымъ и нашколится въ добрыхъ и похвалныхъ дѣлахъ. Такъ же и васъ зъ братомъ Матвѣемъ всѣмъ добрымъ награждать не оставлю.

Я теперь денегъ на всякой годъ по триста и шестьдесятъ рублей, что я и впредь писмѣ объявилъ, отъ Милостивой Государинѣ получаю, и оберъ-офицерскую честь имѣю.

1763 году мця іюля 28 числа написано изъ Лейдена.

Р. С. Отецъ Симеонъ Григоріевичъ любезнѣйшей мой зять, постарайся какъ возможно Івана малого моего брата, такъ же и твоего сына буди живъ въ школы Кі вскѣ отослать и объ нихъ какъ отецъ попеченіе имѣть покамѣсть я приѣду и ихъ обеихъ въ люди производить постараюсь, васъ моихъ пріятелей синь, братъ и шурина Алексѣй Сидоров.
